

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av polislagen och till lagar som har samband med den

Till förvaltningsutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av polislagen och till lagar som har samband med den (RP 182/2025 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till förvaltningsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- specialsakkunnig Helinä Tiura-Virta, inrikesministeriet
- direktör Tuula Helander, social- och hälsovårdsministeriet
- regeringsråd Joni Komulainen, social- och hälsovårdsministeriet
- referendarieråd Mikko Eteläpää, riksdagens justitieombudsmans kansli
- överinspektör Tanja Muotka, dataombudsmannens byrå
- forskare Kimmo Kuukasjärvi, Polisyreshögskolan
- polisjurist Visa Weckström, Polisstyrelsen
- professor Samuli Saarni, Tammerfors universitet
- generalsekreterare Maija Miettinen, Riksomfattande etiska delegationen inom social- och hälsovården ETENE
- förvaltningsöverläkare Teppo Heikkilä, HUS-sammanslutningen
- jurist Rasmus Rantanen, Valfärdsområdesbolaget Hyvil Ab
- jurist Ella Ylikarhu, Konsumentförbundet rf
- ordförande Anna Meuronen, Suomen akuuttilääketieteen yhdistys ry
- direktör Jukka Mattila, Finlands Läkarförbund.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- justitieministeriet
- skyddspolisen
- Tillstånds- och tillsynsverket
- Niuvanniemi sjukhus
- Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- Hyvinvointiala HALI ry

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

- Flyktingrådgivningen rf
- Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf
- Sosiaalityöntekijäin liitto ry
- SOSTE Finlands social och hälsa rf
- Finlands Apotekareförbund rf.

Inget yttrande av

- Finlands Sjukskötare rf.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Regeringen föreslår ändringar i polislagen (872/2011), lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (616/2019), lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet (639/2019), lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (577/2005), lagen om brottsbekämpning inom Tullen (623/2015), lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019), lagen om militär disciplin och brottsbekämpning inom Försvarsmakten (89/2025), lagen om försvarsmakten (551/2007), lagen om behandling av personuppgifter inom Försvarsmakten (332/2019) och lagen om behandling av personuppgifter i migrationsförvaltningen (615/2020). Det föreslås att de bestämmelser om rätt att få information och om utlämnande av information som finns i polislagen och lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (nedan polisens personuppgiftslag) ändras så att de bättre än i nuläget möjliggör polisens informationsutbyte med andra myndigheter bland annat för att förebygga, avslöja och utreda brott. Syftet med ändringarna är att klargöra polisens rätt till information bland annat av social- och hälsovården. Det föreslås motsvarande ändringar i bestämmelserna om Gränsbevakningsväsendets, Tullens och Försvarsmaktens rätt att få uppgifter och utlämnande av uppgifter till den del ändringarna hänför sig till Gränsbevakningsväsendets, Tullens och Försvarsmaktens lagstadgade uppgifter. Dessutom föreslås det att Migrationsverket får rätt att utbyta vissa efterlysningssuppgifter med polisen.

Vid social- och hälsovårdsutskottets sakkunnigutfrågning ansågs propositionen förbättra säkerheten för personer som arbetar och uträttar ärenden vid enheter inom social- och hälsovården samt egendomsskyddet. Vidare ansågs propositionen skydda den nationella säkerheten, svara mot identifierade utvecklingsbehov inom polisens informationsutbyte och spara resurser för de myndigheter som har rätt att få information. Majoriteten av företrädarna för social- och hälsovårdssektorn var dock mycket kritiska till propositionen.

Social- och hälsovårdsutskottet granskar förslaget med utgångspunkt i det egna ansvarsområdet. Utskottet fäster nedan förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid omständigheter som kräver precisering i fråga om social- och hälsovården särskilt när det gäller konfidentialiteten i vård- och omsorgsrelationen, proportionaliteten i rätten att få information på grundval av brott samt framställande och besvarande av begäran om information.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

Rätt att få information av social- och hälsovården

Det föreslås att polislagen kompletteras med en ny bestämmelse (4 kap. 5 §) om rätten att få information av en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster. Enligt paragrafen har polisen på begäran av en polisman som hör till befälet rätt att trots sekretessbestämmelserna av en tjänstetillhandahållare som avses i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023) eller av en person som utför tjänstetillhandahållarens uppgifter få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid och information om personens identitet, om informationen är nödvändig för att avslöja eller utreda ett brott för vilket det strängaste straffet enligt lag är fängelse i minst två år. Det föreskrivs dessutom om vissa andra brott för vilka rätten att få information skulle gälla även om det maximala straffet för brotten enligt lag är mindre än två års fängelse. Bestämmelsen tillåter inte att information lämnas ut på eget initiativ, utan utlämnandet ska basera sig på en begäran av polisen. Begäran kan inte heller gälla en persons besökshistoria eller kommande besök inom social- och hälsovården, utan den kan enbart gälla information om närvaro och identitet.

Det föreslås att 20 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet och 2 kap. 14 a § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen kompletteras så att Gränsbevakningsväsendet och Tullen delvis får motsvarande rätt att få information, dock mer begränsat så att rätten till information endast gäller vid avslöjande och utredning av brott för vilka den strängaste föreskrivna påföljden är fängelse i minst två år.

Utskottet konstaterar att förslaget ändrar bestämmelserna om utlämnande av känsliga uppgifter inom social- och hälsovården i fråga om social- och hälsovårdens egen, noggrant avgränsade rätt och skyldighet att lämna ut uppgifter i de undantagssituationer som föreskrivs i lag. Vidare ändras polisens uttryckliga och självständiga rätt att av en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster begära uppgifter om en persons närvaro i social- och hälsovårdens lokaler och om hans eller hennes identitet för att avslöja och utreda flera olika brott, upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förebygga brott, skydda den nationella säkerheten, nå efterlysta och hitta försvunna personer. Polisens rätt till information är alltså i fortsättningen inte en del av bestämmelserna för social- och hälsovården utan den bildar en egen befogenhet i polislagen. För Tullens och Gränsbevakningsväsendets del är det fråga om en helt ny rätt till information av social- och hälsovården.

Konfidentialiteten i vård- och klientrelationer samt uppsökande av vård och tjänster

Utskottet konstaterade att tystnadsplikten för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och socialvården utgör en central grund för att bygga upp och upprätthålla en förtrolig vårdrelation inom hälso- och sjukvården och klientrelation inom socialvården. Utskottet noterar att den föreslagna ändringen avsevärt utvidgar polisens rätt till information jämfört med nuläget och att den information som ges antingen direkt eller indirekt kan avslöja mycket känsliga uppgifter, till exempel om en person får vård på grund av problem med den psykiska hälsan.

Enligt västerländsk rättsuppfattning är uppgifterna inom social- och hälsovården känsliga personuppgifter, och till exempel samtal med läkare anses vara konfidentiellt informationsutbyte,

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

som i princip endast patienten själv kan besluta om att avslöja för utomstående. Sakkunniga har i detta sammanhang på bred front ställt sig kritiska till propositionen och konstaterat att ett grundläggande problem är att propositionen fokuserar på aspekter som ligger i brottsbekämpningens intresse och därför i praktiken inte innehåller någon avvägning mellan målen som eftersträvas genom brottsbekämpningen eller å andra sidan tryggheten av förtroliga vård- och klientrelationer. Propositionen har därför inte lyckats motivera varför en så samhälleligt viktig princip ska äventyras. Ett centralt orosmoment vid utskottets sakkunnigutfrågning var hur utlämnandet av sekretessbelagda patient- och klientuppgifter till polisen för avslöjande eller utredning av tämligen lindriga brott påverkar patienternas och klienternas förtroende för den som lämnar ut uppgifterna, och vilka följder det får för patienterna och klienterna och i vidare bemärkelse för samhället. Det framfördes också att propositionen kan försvaga respekten för människovärdet, som utgör grunden för social- och hälsovården, och dela in människor i två kategorier: de som vågar uppsöka vård och socialvårdstjänster utan att behöva vara rädda samt de som måste vara rädda för att mista sin frihet när de söker vård och anlitar sociala tjänster. Det framfördes också att det i fråga om psykiska sjukdomar och missbrukarsjukdomar är vanligt att en del patienter lider av olika rädslor på grund av sin sjukdom.

Utskottet betonar att hälso- och sjukvårdens grundläggande etiska skyldighet och mål är att främja patienternas välbefinnande och hälsa, både på individ- och befolkningsnivå (folkhälsa). Det är omöjligt att utföra denna uppgift om förtroendet för integritetsskyddet inom hälso- och sjukvården urholkas och patienterna inte längre uppsöker vård. På motsvarande sätt kan förslaget inom socialvården leda till att människor låter bli att anlita de tjänster de behöver, i synnerhet inom missbruks-, mentalvårds-, kris-, boende- och barnskyddstjänster, eller att de undanhåller information som är avgörande för tjänsternas genomslag. En sådan utveckling skulle försvaga såväl säkerheten för enskilda klienter som servicesystemets genomslag. Också till exempel bekämpningen av smittsamma sjukdomar kan försvåras, vilket kan ha direkta konsekvenser för hela befolkningen.

Sakkunniga betonade på fred front att de negativa effekterna av propositionen är avsevärt större än fördelarna ur social- och hälsovårdens perspektiv. De negativa effekterna begränsas inte enbart till de personer som begäranden om uppgifter eventuellt gäller, utan de påverkar hela befolkningen. När förtroendet urholkas leder det till negativa effekter på systemisk nivå, varvid människor också mer allmänt blir tvungna att bedöma om det är tryggt att söka sig till vård eller service, berätta ärligt om sina symptom eller stödbehov eller exempelvis stanna på sjukhus. Det kan också leda till att man undviker eller väntar för länge med att uppsöka vård eller tjänster, döljer symptom och avbryter vårdrelationerna. Vid sakkunnigutfrågningen framfördes det att det inte är fråga om sidoeffekter av att uppnå viktig allmän nytta, utan risker som hänför sig till social- och hälsovårdens kärnuppgift. När lagstiftningen undergräver förtroendet för hela systemet, måste vikten av ingripandet bedömas mycket mer utförligt än bara utifrån utlämnandet av uppgifter.

Utskottet fäster också förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att propositionen inte i tillräcklig utsträckning bedömer de föreslagna bestämmelsernas konsekvenser för personer i utsatt ställning. I praktiken riktar sig förslaget kraftigast till personer som redan har en svår livssituation eller för vilka tröskeln att söka hjälp är hög. Särskilt problematiska kan konsekvenserna vara för till exempel klienter inom missbruks- och mentalvårdstjänsterna,

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

bostadslösa och personer som anlitar nödinkvartering, våldsoffer, unga och klienter inom barnskyddet, papperslösa eller personer som annars förhåller sig misstänksamma till myndigheter samt personer som är misstänkta för tidigare brott eller som är rädda för att vara i kontakt med polisen. Utskottet konstaterar att det till exempel i fråga om narkotikabrukare har ansetts vara mänskligt och viktigt med tanke på folkhälsan och förebyggandet av narkotikarelaterade skador att man ska våga uppsöka vård utan rädsla för att ens uppgifter lämnas ut till polisen.

Utskottet anser att propositionens mål att främja brottsbekämpningen är viktigt. Eftersom propositionen ändå i så hög grad ingriper i konfidentialiteten i vård- och klientrelationen, bör förvaltningsutskottet enligt social- och hälsovårdsutskottet i sitt betänkande noggrant avväga proportionaliteten i förslaget och konkret visa vilka fördelar propositionen har i förhållande till de samhällsliga och mänskliga olägenheter som den medför. I fråga om proportionaliteten måste följande tre aspekter granskas: målets godtagbarhet, regleringslösningens nödvändighet och förhållandet mellan för- och nackdelarna. Vid sakkunnigutfrågningen föreslogs det med avseende på social- och hälsovården ändringar i bestämmelserna som är av betydelse för proportionaliteten. Förslagen behandlas närmare nedan.

Rätt att få information för avslöjande och utredning av vissa brott (4 kap. 5 § 1–3 punkten)

Enligt den föreslagna 4 kap. 5 § i polislagen har polisen för det första rätt att trots sekretessbestämmelserna få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid och information om personens identitet, om informationen är nödvändig för att avslöja eller utreda ett sådant brott för vilket det strängaste straffet enligt lag är fängelse i minst två år (4 kap. 5 § 1 punkten).

För det andra har polisen enligt förslaget rätt att få ovan nämnda nödvändiga information för att avslöja och utreda de brott som avses i bestämmelsen och för vilka det strängaste straffet enligt lag är fängelse i mindre än två år (4 kap. 5 § 2 punkten). Sådana brott är brott mot liv och hälsa som inte leder till straff som når upp till straffmaximum på två år samt sexualbrott, äventyrande av trafiksäkerheten och rattfylleri.

Vidare har polisen enligt förslaget rätt att få nödvändig information för att avslöja och utreda de brott som avses i bestämmelsen och som inte når upp till straffmaximum på två år, om gärningen riktar sig mot en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster eller en person som sköter ärenden eller arbetar hos tillhandahållaren av social- och hälsovårdstjänster (4 kap. 5 § 3 punkten). Sådana brott är motstånd mot person som upprätthåller ordningen, stöld, snatteri och förskingring samt skadegörelse och innehav av föremål eller ämne som lämpar sig för att skada någon annan. Med personer som sköter ärenden avses i punkten i fråga vem som helst som har varit närvarande i lokaler som tillhandahålls av en tjänstetillhandahållare inom social- och hälsovården.

Utskottet anser det motiverat att bestämmelserna om utlämnande av uppgifter mellan polisen och social- och hälsovården förtydligas och att utlämnandet av uppgifter i de föreslagna 5 § 1 mom. 1 och 2 punkten i polislagen är bundet till en viss straffnivå och vissa brott. Utskottet anser att bestämmelserna i 4 kap. 5 § 3 punkten om utlämnande av uppgifter är särskilt motiverade när det är fråga om vissa brott mot en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster eller mot en

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

person som sköter ärenden eller arbetar där. Med tanke på straffansvaret är det viktigt att polisen för utredning av brott som begåtts i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovård kan få närvaro- eller namnuppgifter av tjänstetillhandahållaren i situationer där polisen inte känner till den misstänktes identitet. Detta kan vid sidan av video- eller bildupptagningar i praktiken vara det enda möjliga sättet att reda ut brottet. Utskottet anser att det med tanke på arbetstagarnas rättsskydd och även ur ett bredare perspektiv med tanke på arbetshälsan och hela vård- och omsorgssektorns attraktionskraft är viktigt att man med hjälp av de föreslagna bestämmelserna strävar efter att förebygga och ingripa i brott som riktar sig mot personalen inom social- och hälsovården.

Utskottet noterar dock att de föreslagna bestämmelserna avsevärt ökar polisens rätt till information jämfört med nuläget, och utifrån förslaget ska information lämnas ut till polisen för avslöjande eller utredning av tämligen lindriga brott. De föreslagna bestämmelserna innebär en betydande förändring jämfört med nuläget när det gäller konfidentialiteten i vård- och klientrelationer.

Det nuvarande skyddet för hälsouppgifter beskrivs i bestämmelserna i 17 kap. 14 § i rättegångsbalken, som förbjuder läkare att vittna om känsliga uppgifter om en enskild person, om inte personen själv gett sitt samtycke till det. Domstolen får ålägga en läkare att vittna i ett mål där åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det strängaste straffet är fängelse i minst sex år. Enligt bestämmelserna om utlämnande av klientuppgifter inom socialvården i 63 § i lagen om klientuppgifter inom social- och hälsovården, ska en tjänstetillhandahållare inom socialvården på begäran oberoende av klientens samtycke lämna ut sekretessbelagda kunduppgifter till polisen, en åklagarmyndighet och en domstol, om det är nödvändigt för att reda ut ett brott för vilket underlåtenhet att anmäla är straffbar enligt 15 kap. 10 § i strafflagen eller för vilket det föreskrivna maximistraffet är fängelse i minst fyra år. Dessutom kan en tjänstetillhandahållare inom socialvården också på eget initiativ lämna ut uppgifter vid misstanke om ovan nämnda lindrigare brott, om tjänstetillhandahållaren inom socialvården bedömer att utlämnandet är nödvändigt på grund av ett barns intresse eller ett synnerligen viktigt allmänt eller enskilt intresse.

Också grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 14/2026 rd, stycke 29) fäst uppmärksamhet vid proportionaliteten i den föreslagna lagstiftningen särskilt i fråga om brott som inte bestraffas med ett maximistraff på två års fängelse. Även om grundlagsutskottets bedömning är att den föreslagna lagstiftningen, som är kopplad till nödvändighet, inte är oproportionerlig på ett sätt som påverkar lagstiftningsordningen, har grundlagsutskottet ansett det motiverat att förvaltningsutskottet noggrant bedömer möjligheten att ytterligare begränsa antalet brott som utgör grund för inhämtande av information. En sådan bedömning är enligt grundlagsutskottet motiverad även när det gäller Gränsbevakningsväsendets och Tullens rätt till information. Enligt uppgifter från inrikesministeriet kommer inrikesministeriet att förelägga förvaltningsutskottet en utredning där nödvändigheten av de brott som enligt förslaget ska utgöra grund för inhämtande av information bedöms i enlighet med grundlagsutskottets utlåtande.

Social- och hälsovårdsutskottet fäster förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att motiveringen till kriteriet som gäller ett fängelsestraff på två år är mycket bristfällig i propositionen. Social- och hälsovårdsutskottet anser det vara nödvändigt att förvaltningsutskottet uttryckligen bedömer hur proportionerlig rätten till information på grundval av att brott som ger fängelse i två år är i

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

förhållande till utlämnandet av känsliga uppgifter inom social- och hälsovården, vikten av de samhällseliga intressen som ligger till grund för skyddet för privatlivet samt äventyrandet av konfidentialiteten i vård- och klientrelationerna.

Social- och hälsovårdsutskottet fäster med avseende på proportionaliteten förvaltningsutskottets uppmärksamhet också vid att 5 § 1 mom. 2 punkten i lagförslag 1 gör det möjligt att begära och lämna ut information också för utredning och avslöjande av lindrig misshandel, vållande av skada, försummande av räddningsåtgärd och äventyrande av trafiksäkerheten, oberoende av var brottet har begåtts. Social- och hälsovårdsutskottet anser det vara nödvändigt att förvaltningsutskottet bedömer om det samhällseliga intresset av att utreda och avslöja sådana brott är så vägande att det kan motivera en inskränkning i skyddet för privatlivet och en försämring av nivån på konfidentialiteten i vård- och klientrelationerna på det sätt som föreslås. Utskottet föreslår att man för att förbättra proportionaliteten exempelvis överväger att hänvisningarna till strafflagen i fråga om lindrig misshandel, vållande av skada och försummande av räddningsåtgärd flyttas till 3 punkten i momentet. På så sätt begränsas rätten till information i fråga om dessa brott till situationer där det misstänkta brottet riktar sig mot en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster eller en person som sköter ärenden eller arbetar där.

Sakkunniga har också påpekat att propositionen är inkonsekvent när det gäller polisens rätt till information i förhållande till Tullens och Gränsbevakningsväsendets rätt till information. När det gäller Gränsbevakningsväsendet (20 a § i lagen om behandling av personuppgifter vid Gränsbevakningsväsendet) och Tullen (14 a § i lagen om brottsbekämpning inom Tullen) är rätten till information begränsad till brott där det strängaste straffet enligt lagen är fängelse i minst två år, även om Gränsbevakningsväsendet och Tullen också utreder brott som ger lindrigare straff.

Enligt uppgifter från inrikesministeriet har man i propositionen beaktat att polisen har mer omfattande befogenheter än Gränsbevakningsväsendet och Tullen att avslöja och utreda brott. Enligt inrikesministeriet har avsikten varit att i propositionen begränsa myndigheternas tillgång till information så att endast polisen, som har den mest omfattande förundersökningsbehörigheten, under lagstadgade förutsättningar har möjlighet att när det är nödvändigt få information om brott som inte leder till straff som når upp till straffmaximum på två år. Gränsbevakningsväsendet och Tullen utreder inte brott som avses i den föreslagna 5 § 1 mom. 3 punkten, såsom lindrig misshandel, vållande av skada eller allvarligt äventyrande av trafiksäkerheten. I fråga om dessa brott har man i propositionen också identifierat behovet av att skydda offrets rättigheter samt att tillgången till information främjar utredningen av ett sådant brott och också hindrar en person från att upprepa en gärning, såsom ett trafikbrott, som kan leda till någons död. Social- och hälsovårdsutskottet anser dock att förvaltningsutskottet på det sätt som beskrivs ovan bör överväga att begränsa polisens rätt till information endast till utredning av brott för vilka maximistraffet är fängelse i två år och i fråga om lindrigare brott begränsa rätten till information endast till situationer där det misstänkta brottet riktar sig mot en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster eller en person som sköter ärenden eller arbetar i tjänstetillhandahållarens lokaler.

När det gäller Tullens och Gränsbevakningsväsendets rätt till information har sakkunniga påpekat att det utifrån propositionen förblir oklart om det, för att utreda brott som omfattas av

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

Tullens och Gränsbevakningsväsendets förundersökningsansvar, är nödvändigt att få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid, och om tillgången till information står i proportion till det eftersträvade målet. Social- och hälsovårdsutskottet anser det vara nödvändigt att förvaltningsutskottet också bedömer proportionaliteten i den för Tullen och Gränsbevakningsväsendet föreslagna rätten till information och vid behov ändrar de föreslagna bestämmelserna.

Personkrets

Enligt den föreslagna ordalydelsen i 4 kap. 5 § 1–3 punkten i polislagen är rätten att få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid och om den närvarande personens identitet inte beroende av personens ställning i det brott vars avslöjande eller utredning det är fråga om. Enligt de föreslagna bestämmelserna ska information lämnas ut oberoende av om personen är i den misstänktes ställning, målsägande eller eventuellt vittne i det brott som avses.

Dessutom har grundlagsutskottet noterat att de föreslagna bestämmelserna om rätten att få uppgifter inom social- och hälsovården inte är avgränsad med avseende på personkretsen. Av skäl som hänför sig till kraven på noggrann avgränsning och exakthet samt proportionalitet är det enligt grundlagsutskottet nödvändigt att precisera den personkrets som omfattas av rätten att få uppgifter. Det är enligt grundlagsutskottet ett villkor för att lagförslag 1, 3 och 5 ska kunna behandlas i vanligt lagstiftningsordning.

Enligt uppgifter från inrikesministeriet kommer inrikesministeriet i sitt svar till förvaltningsutskottet att föreslå en precisering av personkretsen. Social- och hälsovårdsutskottet betonar behovet av att precisera personkretsen särskilt i fråga om känsliga uppgifter inom social- och hälsovården.

Rätt att få information för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet (4 kap. 5 § 4 punkten)

Enligt den föreslagna 4 kap. 5 § 4 punkten i polislagen har polisen rätt att trots sekretessbestämmelserna få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid och information om personens identitet, om en person genom sitt uppförande i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster orsakar fara som hotar liv, hälsa eller egendom.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att den rätt att få information som föreslås för polisen i dessa situationer är motiverad med hänsyn till skyddet för liv och hälsa för personer som sköter ärenden och arbetar i tjänstetillhandahållarens lokaler.

Utskottet fäster dock förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att enligt 62 § i den gällande lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården får en tjänstetillhandahållare eller en person som utför tjänstetillhandahållarens uppgifter oberoende av skyldigheten att iaktta sekretess till polisen anmäla uppgifter som är nödvändiga för bedömningen av ett hot mot liv eller hälsa eller för förhindrande av en hotande gärning, om han eller hon vid fullgörandet av uppgifter enligt socialvårdslagen eller hälso- och sjukvårdslagen har

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

fått kännedom om omständigheter som ger skäl att misstänka att någon löper risk att bli utsatt för våld. Polisen har inte alltid ens kännedom om situationer som medfört risk för liv, hälsa eller egendom hälsa i tjänstetillhandahållarens lokaler om det inte har gjorts en anmälan enligt 62 § i kunduppgiftslagen.

Enligt utredning från inrikesministeriet är de föreslagna bestämmelserna inte överlappande i förhållande till bestämmelserna i kunduppgiftslagen. I kunduppgiftslagen är det fråga om anmälan på eget initiativ, som i princip gäller hotsituationer som har framkommit under vård- eller klientrelationen till exempel i samtal med klienten eller patienten. I den föreslagna bestämmelsen i polislagen är det för sin del fråga om att på begäran av polisen lämna ut information om en viss persons fysiska närvaro på en viss plats, och polisen har kunnat få information om en hotfull situation till exempel via nödcentralen. Det kan till exempel vara fråga om ett akut våldsamt eller aggressivt beteende eller hot från klientens eller patientens sida i tjänstetillhandahållarens lokaler.

Social- och hälsovårdsutskottet påpekar dock att förvaltningsutskottet bör bedöma om polisens rätt till information i dessa situationer är nödvändig eller om det är tillräckligt att de anställda inom social- och hälsovården, som har kännedom om händelserna och tillräcklig yrkesskicklighet för att bedöma situationen till exempel med tanke på vården av patienten, har anmälningsrätt enligt 62 § i kunduppgiftslagen.

Rätt att få information för att skydda den nationella säkerheten (4 kap. 5 § 5 punkten)

Enligt den föreslagna 4 kap. 5 § 5 punkten i polislagen har polisen rätt att få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster och information om personens identitet, om informationen är nödvändig för att skydda den nationella säkerheten mot verksamhet som utgör ett allvarligt hot mot den.

Enligt propositionsmotiven (s. 79) hör det enligt 10 § i polisförvaltningslagen till skyddspolisens uppgifter att skydda den nationella säkerheten, och detta är en allmän förutsättning för skyddspolisens behandling av personuppgifter. Enligt motiven kan den som är föremål för skyddspolisens inhämtande av information vistas i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster och skyddspolisen kan ha behov av att få information om detta. Syftet med rätten till information är att trygga skyddspolisens rätt att få information för att identifiera eller nå en person som är föremål för civil underrättelseinhämtning eller för att utreda rörligheten för en sådan person, när detta är nödvändigt för att avvärja i 5 a kap. 3 § i polislagen avsedd verksamhet som utgör ett allvarligt hot mot den nationella säkerheten.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning har det delvis ansetts oklart i fråga om vilka befogenheter, i vilka situationer och inom vilka gränser användningen av en metod för underrättelseinhämtning kan riktas mot andra än en person som själv deltar i eller har anknytning till verksamhet som allvarligt hotar den nationella säkerheten. Vid utfrågningen har det ansetts att undantag från sekretessbestämmelserna förutsätter mer exakta bestämmelser om den konkreta anknytningen till verksamhet där inhämtandet av information är nödvändigt för att skydda den nationella säkerheten.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

Enligt en redogörelse från inrikesministeriet tillåter bestämmelsen inte att information begärs eller lämnas ut om en i situationen utomstående persons närvaro eller identitet. I bestämmelsen är tillgången till information kopplad till nödvändighetskravet, och information om en utomstående kan enligt den redogörelse som utskottet fått inte under några omständigheter vara nödvändig, inte ens för att avvärja ett hot mot den nationella säkerheten. Enligt utskottets uppgifter tillåter inte heller de allmänna poliserättsliga principerna, såsom principerna om ändamålsbundenhet och proportionalitet, att information om en person som med avseende på det föreliggande hotet är utomstående lämnas ut med stöd av den föreslagna bestämmelsen. Social- och hälsovårdsutskottet fäster förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att bestämmelsens ordalydelse ändå möjliggör en mer omfattande rätt till information och anser det vara viktigt att förvaltningsutskottet bedömer om bestämmelsens ordalydelse behöver preciseras för att öka regleringens proportionalitet och undvika tolkningsoklarheter.

Utskottet fäster också uppmärksamhet vid att det i en begäran om information som gäller den nationella säkerheten inte nödvändigtvis är möjligt att särskilt exakt specificera den orsak till begäran om information som hänför sig till den nationella säkerheten för den som lämnar ut informationen, vilket understryker skyldigheten att dokumentera de uppgifter och motiveringar som anknyter till utlämnandet av uppgifterna och vikten av tillsyn i efterhand.

Rätt att få information för verkställighet av fängelsestraff och hämtning till domstol (4 kap. 5 § 6 punkten)

Enligt den föreslagna 4 kap. 5 § 6 punkten i polislagen har polisen rätt att få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster och information om personens identitet, om informationen är nödvändig för att nå en person i syfte att verkställa ett fängelsestraff eller för att hämta en åtalad i ett brottmål till domstolen.

Enligt propositionen begärs informationen i dessa situationer i allmänhet av polisen, som försöker nå en efterlyst person, och bestämmelsen motiveras bland annat med att social- och hälsovårdens lokaler inte kan vara platser där man kan dra sig undan fängelsestraff eller skyldighet att delta i rättens sammanträde. I specialmotiveringen hänvisas det till 2 kap. 2 a § i fängelselagen. Enligt 4 punkten i den paragrafen får Brottsförmyndigheten efterlysa den dömda för inledande av verkställigheten om den dömda uppenbart drar sig undan verkställigheten. Med detta avses enligt uppgifter från inrikesministeriet att ingen anstalt eller någon annan lokal kan utgöra en från samhället avskild plats som inte berörs av lagen.

Social- och hälsovårdsutskottet anser att det i sig är motiverat att säkerställa att fängelsestraff eller deltagande i rättens sammanträde inte kan undvikas genom att vistas i social- och hälsovårdens lokaler. Utskottet fäster dock förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att till exempel besök inom den öppna hälso- och sjukvården är kortvariga och att avdelningsvård alltid baserar sig på medicinska orsaker. Patientens egen vilja att inte lämna sjukhuset påverkar inte läkarens bedömning om läkaren anser att patienten inte längre behöver sjukhusvård. Att en person är intagen på sjukhus kan enbart grunda sig på en bedömning av vårdbehovet som en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården har gjort. Personen kan alltså inte på det sätt som anges i propositionen, med hänvisning till 2 kap. 2 a § 4 punkten i fängelselagen, "uppenbart dra sig undan" verkställigheten av ett fängelsestraff eller domstolsbehandling genom att söka

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

vård. Identiteten hos personer som vistas i offentliga lokaler inom social- och hälsovården, såsom sjukhusets kafé eller väntrum, kontrolleras inte och tjänstetillhandahållaren har således inga uppgifter om dem. Således kan information om dessa personers vistelse i lokalerna inte heller lämnas ut.

Utöver detta fäster social- och hälsovårdsutskottet uppmärksamhet hos förvaltningsutskottet vid att den föreslagna rätten att få information kan försvaga förtroendet för social- och hälsovården hos personer som dömts till fängelsestraff eller som är skyldiga att infinna sig i domstol, vilket kan leda till att tröskeln för att söka sig till social- och hälsovårdens tjänster i fortsättningen är hög även om det skulle finnas ett uppenbart behov.

Social- och hälsovårdsutskottet anser det i sig motiverat att polisen har rätt att få information om personer som drar sig undan verkställigheten av fängelsestraff. Utskottet anser det dock viktigt att förvaltningsutskottet bedömer bestämmelsens nödvändighet i förhållande till brottets svårighetsgrad, förtroendet för social- och hälsovården samt tystnadsplikten och skyddet för privatlivet. Utskottet noterar att tillhandahållaren av social- och hälsovårdstjänster inte har någon skyldighet att på eget initiativ anmäla uppgifter, utan de lämnas alltså endast ut på särskild begäran av polisen.

Rätt att få information för att hitta en försvunnen person (4 kap. 5 § 7 punkten)

Enligt den föreslagna 4 kap. 5 § 7 punkten i polislagen har polisen rätt att trots sekretessbestämmelserna få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid och information om personens identitet, om informationen är nödvändig för att hitta en person som är försvunnen, misstänks vara försvunnen eller vars liv eller hälsa eventuellt är i fara.

En del av de utfrågade sakkunniga ställde sig bakom de föreslagna bestämmelserna, eftersom informationen som lämnas ut i vissa situationer kan spara säkerhetsmyndigheternas resurser för eftersökning. Å andra sidan påpekades det också att det inte är förbjudet att försvinna av egen vilja och att en person också i en sådan situation måste ha möjlighet att vid behov söka sig till social- och hälsovårdstjänster.

I propositionen motiveras punkten särskilt med att informationen behövs för att kunna bedöma behovet av att inleda eftersökning i situationer där en minnessjuk eventuellt gått vilse utomhus eller en äldre person befinner sig i fara. Utskottet anser det vara viktigt att polisen har tillräckliga rättigheter att få information för att hitta en person som är försvunnen eller som misstänks vara försvunnen och vars liv eller hälsa är i fara. Utskottet fäster dock förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att paragrafens ordalydelse ger polisen betydligt mer omfattande möjligheter än propositionsmotiven att begära uppgifter om vem som helst som eventuellt har försvunnit.

Enligt uppgifter från inrikesministeriet har polisen enligt den föreslagna regleringen inte rätt att utan personens samtycke förmedla information om att personen i fråga är klient inom social- eller hälsovården, om personen som är försvunnen eller misstänks vara försvunnen är myndig och inte vill bli hittad. Polisen kan använda uppgifterna om en persons närvaro och identitet endast för att konstatera att eftersökningsåtgärder inte behövs.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

Utskottet fäster dock förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att den föreslagna regleringen tillåter att uppgifter om en försvunnen person lämnas ut och att rätten att använda uppgifterna överförs från tillhandahållaren av social- och hälsovårdstjänster till polisen. Utskottet betonar att den kunskapsmässiga självbestämmanderätten i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna, Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, Europarådets konvention om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter och Europeiska unionens allmänna dataskyddsförordning betonar att samtycke i första hand ska utgöra rättslig grund för behandlingen. Därför ska uppgifter om en försvunnen persons närvaro och identitet i första hand lämnas ut endast med samtycke av den försvunna personen.

Om en person vars liv eller hälsa är i fara är intagen på sjukhus får han eller hon vård och då kan informationen inte anses vara nödvändig. Utskottet konstaterar dock att utlämnandet av uppgifter om att en person är intagen på sjukhus i vissa situationer avsevärt kan spara polisens resurser och minska de anhörigas oro, och rätten till information kan av dessa orsaker anses motiverad. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att förvaltningsutskottet överväger att ändra bestämmelsen så att uppgifter om sjukhusvistelse kan lämnas ut i situationer där polisen söker en person som är försvunnen eller misstänks vara försvunnen och vars liv eller hälsa kan vara i fara. Detta motsvarar det behov av bestämmelserna i 5 § 7 punkten som anges i propositionsmotiven.

Tillhandahållaren av social- och hälsovårdstjänster

Enligt propositionen avses med en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster i enlighet med definitionen i 3 § i kunduppgiftslagen myndigheter, offentlighetsrättsliga samfund, enskilda näringsidkare, samfund eller stiftelser som ordnar eller tillhandahåller socialservice eller hälso- och sjukvårdstjänster samt arbetsgivare som ordnar företagshälsovårdstjänster på det sätt som avses i 7 § 1 mom. 2 punkten i lagen om företagshälsovård. En tjänstetillhandahållares lokaler definieras inte i lagen. Med en tjänstetillhandahållares lokaler avses i propositionen vilken lokal som helst där tjänstetillhandahållaren tillhandahåller sina kunder lagstadgade social- och hälsovårdstjänster. Avsikten är att begreppet lokal ska tolkas i vid bemärkelse så att det avser alla lokaler i vilka en tjänstetillhandahållare tillhandahåller sina kunder tjänster och även omfattar situationer där tjänstetillhandahållaren till exempel temporärt arbetar någon annanstans än i sina egna lokaler.

Sakkunniga har fäst uppmärksamhet vid omfattningen av bestämmelsens tillämpningsområde. Utskottet noterar att den föreslagna regleringen gäller till exempel alla yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården som är självständiga yrkesutövare, såsom läkare, fysioterapeuter och psykoterapeuter. I vissa situationer kan också till exempel apotek vara tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster, varvid regleringen också gäller apotek. Social- och hälsovårdsutskottet fäster förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att konsekvenserna av tillämpningsområdets omfattning inte har bedömts i propositionen. Det är viktigt att förvaltningsutskottet bedömer om tillämpningsområdet behöver avgränsas.

Framställning av begäran om information och besvarande av begäran

Att besvara begäranden om information hör med stöd av offentlighetslagen (621/1999) till den normala verksamheten inom all offentlig förvaltning, så till denna del är det inte fråga om någon

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

ny uppgift. De föreslagna ändringarna kan å andra sidan öka antalet begäranden om information som polisen framför till social- och hälsovården och därmed medföra extra uppgifter för både polisen och tillhandahållarna av social- och hälsovårdstjänster.

Social- och hälsovårdsutskottet betonar att polisens begäran om information ska vara tydlig och tillräckligt specificerad ur social- och hälsovårdsaktörernas synvinkel. Enligt propositionsmotiven får information endast begäras av en polisman som hör till befälet och i praktiken kan polisen begära information per e-post, genom att ringa eller genom att besöka verksamhetsstället. Informationen begärs oftast per e-post, varvid en blankett som gäller ärendet skickas per e-post, eller om en sådan inte hinner utarbetas i brådskande fall, ska alla behövliga uppgifter framgå av e-posten.

Social- och hälsovårdsutskottet fäster förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att social- och hälsovårdspersonalen inte har kompetens att tillämpa eller tolka bestämmelserna i den strafflag som det hänvisas till i regleringen. I anslutning till detta framförs det i inrikesministeriets utredning till utskottet att en enskild arbetstagare inte behöver kunna tolka lagparagraferna, utan ansvaret för detta vilar på organisationen på det sätt som till exempel bestämts i arbetsordningen. Också dataskyddsbestämmelserna förutsätter att de personer som behandlar uppgifterna får utbildning och handledning i behandlingen av uppgifterna. Utskottet noterar dock att det är särskilt utmanande för självständiga yrkesutövare inom social- och hälsovården att bära det ansvar som följer av den föreslagna regleringen.

I välfärdsområdena ska den ansvariga läkare som avses i 57 § i hälso- och sjukvårdslagen ge personalen anvisningar om hur man på behörigt sätt ska besvara en begäran om information från polisen. Den ansvariga läkaren ska kunna ge anvisningar om hur personalen per telefon eller e-post kan avgöra om begäran om information framställs av en polis som hör till befälet. Den ansvariga läkaren ska också ge anvisningar om hur man kan bedöma att förutsättningarna för begäran om information uppfylls. Den myndighet som begär information ska också noggrant bedöma och motivera hur nödvändig begäran är med tanke på syftet, så att den myndighet som lämnar ut informationen utifrån bedömningen och motiveringen kan fatta beslut om huruvida uppgifterna kan lämnas ut. Nödvändighetskravet innebär en hög tröskel för utlämnande av uppgifter. Om den som lämnar ut uppgifter inte kan försäkra sig om att uppgifterna är nödvändiga på basis av den motivering som han eller hon fått, kan han eller hon inte anse att förutsättningarna uppfylls och kan då inte lämna ut uppgifterna. I sådana situationer kan ytterligare motiveringar begäras av den som begär uppgifterna.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning framfördes det att det utifrån propositionen inte går att identifiera situationer där det verkligen är nödvändigt att ge polisen information om en persons närvaro i social- och hälsovårdens lokaler för avslöjande eller utredning av ett brott. För att uppgifterna ska anses vara nödvändiga förutsätts det i princip att det inte finns andra metoder för att uppnå målet. Polisen ska motivera detta i sin begäran. Det förutsätter enligt utskottet att polisen i sin begäran om information anger de utredningsmetoder som står till dess förfogande och orsakerna till att andra metoder inte räcker till för att avslöja och utreda brottet.

Utskottet konstaterar också att uppgiften om att en person vårdas vid en hälso- och sjukvårdsenhet redan i sig är en känslig personuppgift. Utskottet betonar därför att när social-

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

eller hälsovården lämnar ut information om en persons närvaro eller identitet till polisen, ska informationen inte innehålla uppgifter om i vilket ärende personen har varit i kontakt med social- och hälsovården. Ofta avslöjar också uppgifter om att en person har besökt en viss verksamhetsenhet inom social- och hälsovården information om orsaken till vistelsen vid enheten. Utifrån propositionen verkar det dessutom som om uppgifter inte bara ska lämnas ut om en persons närvaro vid en enhet inom hälso- och sjukvården eller socialvården, utan också om närvaro på en viss avdelning, vilket avslöjar mycket mer om personens hälsotillstånd än enbart uppgifter om att personen till exempel har tagits in på ett visst sjukhus under en viss tid. Utskottet anser att förvaltningsutskottet bör överväga behovet av att avgränsa regleringen eller förtydliga och motivera varför uppgifter ens i vissa fall kan behövas på så noggrann nivå. Dessutom ska den myndighet som begär uppgifterna motivera varför uppgifterna behövs på avdelningsnivå.

Utskottet påpekar att den föreslagna regleringen förutsätter utbildning och gemensamma anvisningar och handlingsmodeller för polispersonalen och den yrkesutbildade social- och hälsovårdspersonalen. Genomförandet av den föreslagna regleringen förutsätter dessutom ett närmare samarbete mellan polisen och tillhandahållarna av social- och hälsovårdstjänster. Det är nödvändigt att förvaltningsutskottet i sitt betänkande fäster särskild uppmärksamhet vid tillräcklig utbildning, tydliga anvisningar, säkerställande av samarbete samt tillräckliga resurser för tillhandahållarna av social- och hälsovårdstjänster.

Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att den föreslagna regleringen innebär att ansvaret, inklusive tjänsteansvaret, åläggs de tjänstemän hos tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster som hanterar utlämnandet av uppgifter. Social- och hälsovårdsutskottet föreslår att förvaltningsutskottet överväger att noggrannare föreskriva om utlämnande av uppgifter inom social- och hälsovården så att beslut om utlämnande av uppgifter i välfärdsområdena fattas av den ansvariga läkare som avses i 57 § i hälso- och sjukvårdslagen och i fråga om andra tillhandahållare av tjänster av den ansvariga direktören för tjänstetillhandahållaren eller av en tjänsteinnehavare som tjänstetillhandahållaren utsett, varvid ansvaret som gäller begäranden om information blir tydligare juridiskt sett. På samma sätt bör en ansvarig fastställas också inom socialvården. Utskottet anser det vara viktigt att bestämmelserna om att begära och lämna ut information är tydliga. Dokumenteringsskyldigheten ska vara tydlig både i fråga om den som begär och den som lämnar ut information för att processen ska vara överskådlig och kunna granskas i efterhand.

Uppgifternas lagringstid

Social- och hälsovårdsutskottet fäster förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att man i propositionen inte har beaktat de utlämnade uppgifternas livscykel och inte heller vilka konsekvenser vidare utlämnande av uppgifterna har för skyddet för privatlivet. Uppgifternas livscykel är starkt kopplad till deras lagringstid. Enligt uppgifter från social- och hälsovårdsministeriet behöver det föreskrivas närmare genom lag i synnerhet om lagringstiden för känsliga personuppgifter, och lagringstiden ska kunna motiveras objektivt och separat för varje användningsändamål. Social- och hälsovårdsutskottet konstaterar att förvaltningsutskottet behöver utreda behovet av att särskilt föreskriva om uppgifternas lagringstid.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

Kostnader som orsakas välfärdsområdena och andra tjänstetillhandahållare

Enligt propositionen (s. 41) har de föreslagna ändringarna inga betydande ekonomiska konsekvenser. Utskottet fäster dock förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att propositionen inte innehåller någon bedömning av de kostnader som ändringarna medför för välfärdsområdena. Utifrån social- och hälsovårdsutskottets utfrågningar kommer arbetsmängden i välfärdsområdena att öka betydligt på grund av förslagen som gäller rätt till information. Dessutom kommer bedömningen av nödvändigheten och uppfyllandet av övriga förutsättningar för utlämnande av information att sysselsätta dem som lämnar ut informationen. Utskottet konstaterar att den krets av brott och situationer som enligt förslaget förutsätter att information lämnas ut till polisen är betydligt vidare än i nuläget, vilket innebär en väsentlig förändring av välfärdsområdenas uppgifter.

Ansvar för att det finns rättsliga förutsättningar för utlämnandet ligger hos den som lämnar ut informationen, vilket innebär att de föreslagna ändringarna ökar välfärdsområdenas arbetsbörda. Utskottet förutsätter att förvaltningsutskottet med tanke på sitt betänkande begär en utredning om det extra arbete som de föreslagna lagändringarna medför för aktörerna inom social- och hälsovården. Social- och hälsovårdsutskottet framhåller att välfärdsområdena i enlighet med 9 § i lagen om välfärdsområdenas finansiering (617/2021) till fullo bör kompenseras för det extra arbete som ändringarna i områdenas uppgifter medför.

Dessutom fäster social- och hälsovårdsutskottet förvaltningsutskottets uppmärksamhet vid att propositionen inte heller bedömer de ekonomiska konsekvenserna för privata aktörer inom social- och hälsovården.

Avslutningsvis

Social- och hälsovårdsutskottet betonar att man bör följa och utvärdera genomförandet av den föreslagna lagstiftningen och dess konsekvenser för konfidentialiteten i vård- och klientrelationen och för människors benägenhet att söka sig till vård och service.

Utskottet betonar att genomförandet av den föreslagna lagstiftningen förutsätter att såväl aktörerna inom social- och hälsovården som polisen får utbildning i och anvisningar om tillämpningen av den nya regleringen. Utskottet betonar också vikten av både föregripande tillsyn och tillsyn i efterhand.

Det är också viktigt att följa i vilken mån arbetsmängden inom social- och hälsovården ökar på grund av begäranden om information och hur den ökade arbetsmängden påverkar resurserna hos tillhandahållarna av social- och hälsovårdstjänster.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att förvaltningsutskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd

Helsingfors 7.5.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Krista Kiuru sd
medlem Kim Berg sd
medlem Maaret Castrén saml (delvis)
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Hilikka Kemppi cent (delvis)
medlem Aki Lindén sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent (delvis)
medlem Ville Merinen sd
medlem Anne Rintamäki saf
medlem Päivi Räsänen kd (delvis)
medlem Pia Sillanpää saf (delvis)
medlem Oskari Valtola saml
medlem Henrik Wickström sv
medlem Ville Väyrynen saml
ersättare Jari Koskela saf
ersättare Milla Lahdenperä saml (delvis)
ersättare Pia Lohikoski vänst
ersättare Jaana Strandman saf (delvis)
ersättare Henrik Vuornos saml (delvis).

Sekreterare var

utskottsråd Pirjo Kainulainen
utskottsråd Sanna Pekkarinen
utskottsråd Päivi Salo.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd **Avvikande mening /gröna, sd, vänst**

Avvikande mening

Motivering

Propositionens mål att effektivisera brottsbekämpningen och förbättra informationsutbytet mellan myndigheterna är i sig välkomna. Det är motiverat att myndigheterna har tillräckliga metoder för att förebygga allvarliga brott och avvärja situationer som hotar liv och hälsa.

Den utvidgning av polisens rätt att få information av social- och hälsovården som föreslås i propositionen är dock som helhet problematisk och ohållbar med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

Vid utskottets sakkunnigutfrågning framförde de centrala aktörerna inom social- och hälsovården (med undantag av ett yttrande) en exceptionellt enhetlig och kritisk bedömning av propositionen. Enligt dessa sakkunniga undergräver propositionen den centrala grundprincipen för hälso- och sjukvården, det vill säga konfidentialiteten mellan patienten och den yrkesutbildade vårdpersonalen.

Enligt sakkunniga utgör uppgiften om att en person varit i kontakt med social- och hälsovården i sig en känslig uppgift som omfattas av skyddet för privatlivet. I praktiken kan sådan information avslöja information om personens hälsotillstånd, särskilt i situationer där informationen gäller en viss enhet eller vårdplats. De centrala aktörerna inom social- och hälsovården har betonat att propositionens konsekvenser sträcker sig längre än till enskilda brottmål. Propositionen försvagar förtroendet för social- och hälsovården och kan leda till att människor väntar med eller helt låter bli att söka vård. Förtroendet försvagas bland hela befolkningen, inte bara bland dem som misstänks för brott.

Läkarförbundet konstaterar i sitt yttrande att propositionens fördelar och nackdelar inte är i balans och att utvidgningen av rätten att få information på grund av lindriga brott inte uppfyller det nödvändighetskrav som är ett villkor för inskränkningar i de grundläggande fri- och rättigheterna. HUS har för sin del betonat att förslaget kan ha betydande inverkan på uppsökandet av vård, vilket kan ha negativa effekter på hela systemet.

Också yrkesutbildade personer inom social- och hälsovården har framfört att propositionen försätter social- och hälsovårdspersonalen i en svår ställning där de förväntas bedöma om polisens begäran om information är nödvändig och lagenlig i situationer där de saknar tillräckliga förutsättningar för detta. Riskerna för brister i rättssäkerheten ökar såväl ur klienternas som personalens perspektiv.

Det är särskilt problematiskt att rätten till information utvidgas så att polisen redan i förundersökningsfasen ska få rätt till information för utredning av lindriga brott. Aktörerna inom social- och hälsovården har ansett att detta är ett centralt problem, eftersom den föreslagna utvidgningen inte står i proportion till hur väsentligt förslaget kan skada förtroendet för social- och hälsovården.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd
Avvikande mening /gröna, sd, vänst

De negativa effekterna av propositionen, framfört allt att den undergräver förtroendet och hindrar människor från att uppsöka vård, är oproportionerligt stora i förhållande till de fördelar som uppnås.

Vi anser att propositionen ur social- och hälsovårdens synvinkel har beretts bristfälligt och inte uppfyller kraven som gäller de grundläggande fri- och rättigheterna. Mot denna bakgrund bör lagförslaget förkastas.

Samtidigt bör det dock noteras att det vid sakkunnigutfrågningen har framgått att vissa, begränsade situationer är motiverade. Också aktörerna inom social- och hälsovården har ansett det vara godtagbart att polisen har tillräcklig rätt till information för att utreda brott som begåtts vid social- och hälsovårdens verksamhetsställen och för avvärjande av fara som omedelbart hotar liv eller hälsa.

I fråga om försvunna personer måste behovet av regleringen bedömas särskilt omsorgsfullt med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna och självbestämmanderätten, och propositionen innehåller till denna del inte tillräckligt noggrant avgränsade bestämmelser. Därför kan rätten till information i samband med sökande av försvunna personer anses motiverad endast i väl avgränsade och noggrant definierade situationer där det finns grundad anledning att misstänka att personens liv eller hälsa är i omedelbar och konkret fara.

Vi fäster också allvarlig uppmärksamhet vid utskottsbehandlingen av propositionen. Enligt riksdagens arbetsordning ska utskottet få de utredningar som behövs för att avgöra ärendet innan den förberedande debatten förs. I detta ärende fick utskottet dock inte tillgång till alla centrala utredningar och inte heller till inrikesministeriets kompletterande material som innehöll paragrafändringar och en bedömning av proportionaliteten.

Oppositionsledamöterna i utskottet föreslog att man fortsätter utfrågningen av sakkunniga och att ytterligare utredningar begärs för att social- och hälsovårdsutskottet ska kunna bilda sig en ståndpunkt utifrån tillräcklig information. Regeringspartierna beslutade dock genom omröstning att sakkunnigutfrågningarna avslutas och att inga ytterligare utredningar begärs. Ett sådant förfarande är problematiskt med tanke på riksdagens arbetsordning och principerna för god lagberedning. När det är fråga om reglering som i betydande grad ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna framhävs behovet av omsorgsfull beredning som baserar sig på heltäckande utredningar.

Avvikande mening

Vi föreslår

att riksdagen godkänner lagförslagen enligt betänkandet men 4 kap. 5 § i lagförslag 1 med ändringar och

att förvaltningsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande. (Avvikande meningens förslag till uttalande).

Utlåtande ShUU 8/2026 rd
Avvikande mening /gröna, sd, vänst

Den avvikande meningens ändringsförslag

5§

Rätt att få information av social- och hälsovården

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag har polisen på begäran av en polisman som hör till befälet rätt att trots sekretessbestämmelserna av en tjänstetillhandahållare som avses i lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (703/2023) eller av en person som utför tjänstetillhandahållarens uppgifter få information om en persons närvaro i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster under en viss tid och information om personens identitet, om informationen är nödvändig för att

~~1) avslöja eller utreda ett sådant brott för vilket det strängaste straffet enligt lag är fängelse i minst två år,~~

~~2) avslöja eller utreda ett brott som avses i 20 kap. 6, 8 eller 18 §, 21 kap. 7, 10 eller 15 § eller 23 kap. 1 eller 3 § i strafflagen,~~

1) avslöja eller utreda ett brott som avses i 17 kap. 6 §, 28 kap. 1, 3 eller 4 §, 35 kap. 1 § eller 41 kap. 7 § i strafflagen, om gärningen riktar sig mot en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster eller en person som sköter ärenden eller arbetar hos tillhandahållaren av social- och hälsovårdstjänster,

2) upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller förebygga brott, om en person genom sitt uppförande i lokalerna hos en tillhandahållare av social- och hälsovårdstjänster orsakar fara som hotar liv, hälsa eller egendom,

~~5) skydda den nationella säkerheten mot verksamhet som utgör ett allvarligt hot mot den,~~

~~6) nå en person för verkställigheten av ett fängelsestraff eller för hämtning till domstol av svaranden i ett brottmål,~~

3) hitta en person som är försvunnen eller misstänks vara försvunnen och vars liv eller hälsa eventuellt är i fara.

Avvikande meningens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att statsrådet i eventuella framtida lagberedningsprojekt som gäller klientuppgifter inom socialvården eller patientuppgifter säkerställer att företrädare för social- och hälsovårdsministeriet deltar i hela beredningsprocessen och att ändringarna bereds i samarbete med aktörerna i branschen.

Utlåtande ShUU 8/2026 rd
Avvikande mening /sd, gröna, vänst

Helsingfors 7.5.2026

Bella Forsgrén gröna
Krista Kiuru sd
Kim Berg sd
Aki Lindén sd
Ville Merinen sd
Pia Lohikoski vänst